

Şehrin Aafızası

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 8 • SAYI: 15

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

22 TEMMUZ 2026 ÇARŞAMBA

DEDE KORKUT -2

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDE YETİŞKİN EĞİTİMİ

**PROF. DR.
FİRDEVS
GÜNEŞ**

Günümüz dünyası hızlı değişmekte ve gelişmektedir. Bilginin her geçen gün biraz daha artması, teknolojinin gelişmesi, üretim, ticaret ve yatırım yöntemlerinin değişmesi her alanı etkilemektedir. Bu değişikliklere uyum sağlamak için bireylerin bilgi ve beceri yönüyle donanımlı olması gerekmektedir. Bu süreçte üst düzey düşünme, sorunun çözme, derinlemesine öğrenme, iletişim kurma, iş birliği yapma, üretkenlik, yaratıcılık gibi beceriler zorunlu olmaktadır. Ayrıca çevredeki dünyayı ve onun zorluklarını anlamak, farklı insanlarla nasıl iş birliği yapılabileceğini öğrenmek, sorumluluk almak, kendini ve mesleğini geliştirmek önemli olmaktadır. Yetişkin eğitimi bu gelişmeleri dikkate almak, bireyleri giderek karmaşıklaşan bir topluma ve uluslararası düzeydeki iş yaşamına hazırlamak zorundadır.

Yetişkin eğitimi, içinde yaşadıkları toplumda yetişkin sayılan kişilerin bilgilerini genişletmek, mesleki ve teknik becerilerini ilerletmek, bir yandan kişisel gelişmelerini gerçekleştirmek bir yandan da sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılmaları için tutum ve davranışlarını değiştirmek üzere yürütülen eğitim çalışmalarının tümünü kapsamaktadır. Yetişkinlere yönelik çalışmalar içeren bu alana bazen halk eğitimi ve toplum eğitimi bazen de sürekli eğitim denilmektedir. Ancak günümüzde yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme birlikte ele alınmakta, tüm dünyada kalkınma ve sosyal alandaki karşılaşılan sorunların çözümünde anahtar olarak görülmektedir. Bu anlayışla UNESCO 1997 yılında "yetişkin eğitimini 21. yüzyılın anahtarı" olarak ilan etmiştir. Böylece yetişkin eğitimi öğrenen toplum ve okuyazar bir dünya oluşturma çalışmalarının temeli olmaktadır.

Çocuk eğitimine göre daha farklı olan yetişkin

eğitiminin öznesi yetişkindir. Araştırmalara göre yetişkin olma üç temel ölçütü açıklanmaktadır. Bunlar olgunluk, uygun davranma ve bağımsız olmadır. Bu ölçütlere sahip kişiler yetişkin sayılmaktadır. Yetişkin eğitimi çalışmalarında temel alınan bu ölçütler şöyle açıklanmaktadır;

*Olgunluk: Bireyin kendini ve kişiliğini geliştirmesi, bütün yeteneklerini kullanabilmesidir.

*Uygun davranma: Bireyin hem kendisi hem de başkaları hakkında doğru ve sağlıklı kararlar vermesi, toplum içinde olumlu ve uygun davranmasıdır.

*Bağımsız olma: Bireyin bağımsız hareket etmesi, çalışması, iş/görev yapması, kendi kararlarını alması ve sorumluluk üstlenmesidir (Güneş, 1996).

Yetişkin eğitimi yeni bir alan değildir. İnsanın doğuşuyla birlikte başlamıştır. İlk çağlardan bu yana insanlar avcılık, tarım, savunma gibi konularda gördükleri, duydukları ve öğrendikleri bilgileri çevrelerine aktarmışlardır. Uzun yıllar kişiler arası sözlü bilgi aktarma yoluyla yürütülmüştür. Zamanla yazı bulunmuş ve yetişkin eğitimi okuma yazma öğretimi çalışmaları ile birlikte kurumsallaşmaya başlamıştır. Çeşitli dersler, kurslar ve seminerler önce bireye ardından bireyin içinde bulunduğu aile ve topluma yönelmiştir. Zamanla yetişkin eğitiminin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya etkileri gündeme gelmiş ve kalkınma ile ilişkisi kurulmuştur. Son yıllarda beyin araştırmalarından hareketle yetişkinlerin dil, zihinsel, duygusal ve sosyal becerilerini üst düzeyde geliştirmeye odaklanmıştır.

Amaçlar: Yetişkin eğitiminin temel amacı üç

İÇİNDEKİLER

• DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDE
YETİŞKİN EĞİTİMİ
PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ

• DEDE KORKUT HİKÂYELERİNİN
DRESDEN VE VATIKAN NÜSHALARI
ŞABAN KUMCU

başlık altında toplanmaktadır. Bunlar yetişkinin zihnini geliştirme, kendini gerçekleştirmesini sağlama, bireysel ve sosyal ilerlemeyi gerçekleştirmedir.

Zihni Geliştirme: Yetişkin eğitiminin amacı yetişkinlere günlük hayatla ilgili bilgi ve becerileri kazandırmak, ilgilerini zenginleştirmek ve bütün yeteneklerini üst düzeyde geliştirmektir. Beceriler bilgi ve zekâyâ dayanmaktadır. Bu yüzden yetişkin eğitimi bireylerin zihinsel becerilerini geliştirmeyi amaç edinmektedir. Zihinsel becerilerin kalbi düşünme ve sorgulamadır. Düşünme ve sorgulama, bireyin duygu ve düşünceleri oluşturma, bilgi ve deneyimleri yapılandırma ve sosyal ilişkilerini geliştirme için zorunlu olmaktadır. Bunlar yetişkinlerin bakış açısını geliştirme ve bağımsız karar verme sürecini kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda nesiller boyu kültürü aktarmak, değer ve alışkanlıkları kazandırmak için gerekli olmaktadır. Böylece bireyin ve toplumun zihinsel gelişimine katkı sağlanmaktadır.

Kendini Gerçekleştirme: Yetişkinlerin içinde yaşadıkları topluma aktif olarak katılmaları için kişisel yönden kendilerini geliştirmeleri ve öz yönetimli bireyler olmaları gerekmektedir. Bunun için yetişkinlerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini üst düzeyde geliştirmeleri ve tüm potansiyellerini kullanmaları üzerinde durulmaktadır. Bu süreçte özgüven kazanma, iletişim kurma, sorun çözüme gibi beceriler önemli olmaktadır.

Bireysel ve Sosyal İlerleme: Yetişkin eğitimi bireyin sosyal, ekonomik, yurttaşlık gibi görev ve rollerine hazırlanmasının en önemli yoludur. Birey, toplumun bir parçasıdır; toplumdaki soyutlanamaz. Bir toplumun ilerlemesi toplumu oluşturan bireylerin kendilerini geliştirmelerine bağlıdır. Bireyin gelişmesi toplumun gelişmesi demektir. Bu anlayıştan hareketle yetişkinlerin karar verme, amaçlarını gerçekleştirme, ihtiyaçlarını belirleme, başkalarıyla iyi ilişkiler kurma, iş birliği yapma, çatışmaları çözme ve yönetme becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Böylece yetişkin eğitimi kalkınmanın anahtarı olmaktadır (Güneşçi Deveci, 2020).

Uygulamalar: Yetişkin eğitimi çalışmaları, örgün, yaygın ve algn eğitim olmak üzere üç alanda yürütülmektedir. Her alanda yürütülen çalışmalar amaç, içerik ve süreç yönüyle farklıdır. Örgün eğitim, ilk, orta, yükseköğretim gibi üst üste sıralanan, her düzeyde

kurumlaşmış, birinin diğerine hazırladığı bir eğitim sistemidir. Çok az yetişkin örgün eğitim fırsatlarından faydalanmaktadır. Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemi dışında yürütülen ve onun boş bıraktığı alanları tamamlayan ikinci şans eğitimidir. Örgün eğitim gibi düzeylere ayrılmaz ve birbirini izleyen hiyerarşik bir yapıya sahip değildir. Çeşitli kurum ve kuruluşlar, örneğin tarım, sağlık, köy işleri, adalet gibi bakanlıklar, fabrikalar, sendikalar, kooperatifler, dinî ve gönüllü kuruluşlar yaygın eğitim çalışmaları yapmaktadır. Kısa süreli kurs, seminer, ders gibi eğitim çalışmaları sonunda sertifika verilmektedir. Yaygın eğitim çalışmaları yer, süre, zaman ve uygulama açısından esnek yürütülmekte ve yetişkinlere daha fazla katılım fırsatı sağlanmaktadır.

Algn eğitim, sosyal kurumlar aracılığıyla çeşitli bilgi ve beceriler aktarılan eğitim biçimidir. Birey çevresindeki eş, aile, arkadaş grupları, çalışma ekipleri gibi çeşitli kişilerle kurduğu iletişim sonucu bu eğitimi almaktadır. Bu süreçte televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları da etkili olmaktadır. Algn eğitim bilgi ve becerilerin etkili, hızlı ve kolay yayılmasını sağlamaktadır. Kültürün, değerlerin ve yeteneklerin nesiller boyu geçmesine ortam hazırlamaktadır. Öğrenme süreci, karşılıklı iletişim ve etkileşim şeklinde yürütülmekte, yetişkin, öğrenci olduğunun farkına varmadan öğrenmektedir. Yetişkinlerin en fazla yararlandığı bu eğitim, hayat boyu sürmekte, öğrenilenler hemen uygulamaya aktarılmakta ve çok etkili olmaktadır (Güneş, 1996). Algn eğitim sürecinde masal, destan, hikâye gibi ürünlerden eğitim amaçlı yararlanılmaktadır. Dede korkut hikâyeleri de bunlardan biridir.

Dede Korkut Hikâyeleri

Dede Korkut Hikâyeleri, 12., 13. ve 14. Yüzyılda Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da yaşayan Oğuz Türklerinin gelenek, görenek, yaşam tarzı, doğaüstü güçler ve yaratıklarla savaşlarını ele almaktadır. Bu hikâyeler hâlâ Anadolu'nun çeşitli yörelerinde sözlü olarak anlatılmaktadır. Dede Korkut Hikâyelerinin yazıya geçirilme tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak genel kanı XV. yüzyılda yazıya aktarılmış olduğu yönündedir. Yazılı kitabın adı "Kitâb-ı Dedem Korkud 'Alâ Lisân-ı Tâ'ife-i Oğuzhân" yani Oğuzların Diliyle Dede Korkut Kitabı'dır. Bu kitabın biri Dresden'de diğeri Vatikan'da iki nüshası vardır. Almanya'daki Dresden nüshası toplam 152 sayfalık

bir kitaptır. Kitapta bir önsöz ile 12 destansı hikâye bulunmaktadır. İkinci nüsha Vatikan Kütüphanesi'nde 6 hikâyenin olduğu 109 sayfalık bir kitaptır. Toplam 12 ayrı hikâyeden oluşmakta ve ortak noktalar bulunmaktadır. Hikâyelerde akıcı ve zengin bir Türkçe, akılda kalıcı güzel ve özlü sözler kullanılmakta, bazı deyişler, cümleler ve manzum söyleyişler tekrar edilmektedir. Türklerin tarihine ilişkin ef-saneler, han ve beyler hakkında övgüler, aile, çocuklara ad konulması, yiğitlik, kahramanlık, boylar arasındaki savaş, Türk töresine ait konular anlatılmaktadır. Özellikle Türk milletin karakteristlik özellikleri olan doğruluk, adalet ve güzellik öne çıkarılmakta, misafirperverlik ve cömertlik övülmektedir. Kadınlar, eşlerine saygı duymakta, eşler de kadınlara önem vermekte ve iyi davranmaktadır. Hikâyelerde adı geçen Dede Korkut, herkesin saygı duyduğu, akıl danıştığı, insanlar arası kırınlıkları gidermeye aracılık eden, çocuklara isim koyan, eğlencelerde kopuz çalıp deyişler söyleyen önemli bir kişidir (Ergin, 1969).

Yetişkin Eğitimi Öğeleri

Dede Korkut Hikâyelerinde işlenen konuların çoğunluğu yetişkin eğitime yöneliktir. Özellikle çocukların yetişkinliğe geçişi, ad verme, olgunluk, toplumda uygun davranma ve bağımsız olma gibi yetişkin eğitiminin ana konuları üzerinde durulmaktadır. Hikâyelerde çok çeşitli öğütler verilmekte, yetişkinlerin zihnini geliştirme, kendini gerçekleştirme, bireysel ve sosyal ilerlemeyi sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu uygulamaların hepsi yetişkin eğitiminin amaçları arasında yer almaktadır. Hikâyeler sözlü olarak anlatılmakta, yetişkinlerin algin eğitim yoluyla öğrenmelerine çalışılmakta ve hikâyeleri anlatan Dede Korkut ise yetişkin eğitimcisi rolünü yerine getirmektedir. Bu özellikler UNESCO tarafından 1997 yılında "21. yüzyılın anahtarı" olarak ilan edilen yetişkin eğitiminin 12., 13. ve 14. asırlarda Oğuz Türkleri arasında yıllarca yapıldığını göstermektedir.

Yetişkin Eğitimcisi: Güncel araştırmalara ve teorik çalışmalara göre yetişkin eğitimcilerinin sahip olmaları gereken bazı özellikler vardır. Bunların ilki yetişkinlerle iyi iletişim kurma, onlara saygı ve sevgi çerçevesinde davranmadır. Bunun yanında yetişkinlerin kendilerini gerçekleştirmeleri için olanaklar sunma, geliştirmek istedikleri becerilere rehberlik etme, yol ve yöntemler göstermedir. Onlara ne yapılacağı konusunda bilgiler ver-

me ve sorunları çözme konusunda yardımcı olmak da gerekmektedir. Ayrıca yetişkinler arasında karşılıklı güven ve yardıma dayalı ilişkiler geliştirme, iş birliğine dayalı etkinlikler yapma da çok önemli olmaktadır. Yetişkinler yeni bilgi, beceri, değer ve tutumları en kolay gerçek-yaşam durumlarıyla ilişkilendirdikleri zaman öğrenirler. Yetişkin eğitimcisi bu durumlara dikkat etmelidir ve gerekli özelliklere sahip olmalıdır (Güneş & Deveci, 2020).

Yetişkin eğitimcilerinin özellikleri açısından Dede Korkut Hikâyeleri incelendiğinde, yetişkin eğitimcisi özelliklerinin hepsi Dede Korkut'ta görülmektedir. Hikâyelere adını veren Dede Korkut, "Korkut Ata, Dedem Korkut veya Dede Sultan" gibi isimlerle anılan saygın bir Türk atasıdır. Herkesin saygı gösterdiği, akıl danıştığı, kırınlıkları gidermeye aracılık eden kişidir. Halka öğütler veren, her türlü sorunları çözen, yaşlı, ak saçlı, ak sakallı, engin bilgili, tecrübeli bir yetişkin eğitimcisidir. Zor zamanlarda yol gösteren, erdemli davranan ve çevresindekilere model olan bilge bir şahsiyettir. Savaşlarda Oğuz'un zorlu düşmanlarını alt edecek taktikler veren bir rehber, doğa üstü yetenekleri olan bir veli, gelecekte haber veren ermiş bir kişidir. Çocuklara ad koyan ulu bir bilge, hastalara şifa dağıtan bir hekim, eğlencelerde çok iyi kopuz çalan güçlü bir ozandır. Ayrıca duası kabul olan iyi bir din adamı, etkili bir öğretmen, dili akıcı ve yalın kullanan, olayları ustaca anlatan bir hikâyeci rolündedir. Bu özellikler Dede Korkut'un örnek bir yetişkin eğitimcisi olduğunu göstermektedir. Her hikâye sonunda Dede Korkut mutlaka anılmaktadır. Örneğin Deli Dumrul Destanı sonunda "Dedem Korkut gelip destan söyledi, deyiş dedi. Bu destan Deli Dumrul'un olsun, benden sonra alp ozanlar söylesin, alnı açık cömert erenler dinlesin" denilmekte ve bu hikâyelerin sonraki yıllarda da anlatılması istenmektedir. Böylece deyiş ve hikâyelerle sözlü yetişkin eğitiminin sürdürülmesine çalışılmaktadır. Aynı zamanda topluma liderlik edecek, yetişkinleri eğitecek kişilerde olması gereken özelliklere de dikkat çekilmektedir.

Yetişkinlik Ölçütleri: Güncel araştırmaları yetişkin olma ölçütlerini olgunluk, uygun davranma ve bağımsız olma ile açıklamaktadır. Dede Korkut Hikâyelerinde günümüzde öngörülen yetişkinlik ölçütlerinin hepsi yer almaktadır. Olgunluk öncelikli bir ölçüttür. Dede Korkut hikâyelerinde çocuklar çok hızlı büyüyerek 15 yaşına gelmekte, hemen ol-

gunlaşmakta, hünere ve becerilere sahip yiğit olmaktadır. Örneğin Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Destanında "Pay Püre'nin oğlu beş yaşına girdi, beş yaşından on yaşına girdi, on yaşından on beş yaşına girdi. Dönüp baksa çalınmış, kartal hünere bir güzel iyi yiğit oldu. O zamanda bir oğlan baş kesmese kan dökmese ad koymazlardı." denilmektedir. Görüldüğü gibi çocuklar hızla büyüyerek olgunlaşmakta ve 15 yaşında yiğit olmaktadır. Yani alp, kahraman, korkusuz, çevik ve yiğit olmaları, yetişkin hayatına erken yaşlarda katılmaları istenmektedir.

Uygun davranma yönünden ele alındığında, Dede Korkut Hikâyelerinde toplum içinde olumlu ve uygun davranmaya önem verilmektedir. Beylerin sohbetine katılma ve di-vanda oturma sırasına dikkat edilmektedir. Örneğin Beyler Beyi Kazan'ın divanında toplumsal hiyerarşiye göre oturulmakta ve bu hiyerarşi yiğitlerin gösterdikleri becerilere göre belirlenmektedir. Bunun için hünere göstermek, bilgece davranış sergilemek ve alp-yiğit olmak gerekmektedir. Bu durum Usun Koca Oğlu Segrek Destanında şöyle vurgulanmaktadır: "Oğuz zamanında Usun Koca derler bir kişi var idi. Büyük oğlunun adı Eğrek idi. Cesur, deli, güzel yiğit idi. Bayındır Han'ın sohbetine ne zaman istese gelirdi. Beyler beyi olan Kazan'ın divanında buna hiç kapı baca yoktu. Beyleri çiğneyip Kazan'ın önünde otururdu. Kimseye iltifat edilemezdi. Meğer Hanım gene bir gün beyleri çiğneyip oturunca. Ters Uzamış derlerdi Oğuz'da bir yiğit var idi. 'Bre Usun Koca oğlu bu oturan beyler her biri oturduğu yeri kılıcı ile ekmeği ile almıştır, bre sen baş mı kestir kan mı döktün, aç mı doyurdun, çıplak mı donattın', dedi. Ters Uzamış 'ın sözü Eğreğe tesir etti. Kalktı Kazan Bey'den akın diledi." Görüldüğü gibi Eğrek, toplumsal kurallara uymadığı, uygun davranmadığı için sert bir şekilde eleştirilmiş ve oturduğu yerin hakkını vermeye davet edilmiştir.

Dede Korkut Hikâyelerinde yetişkinlerin bağımsız hareket etmesi, kendi kararlarını alması ve sorumluluk üstlenmesi büyük önem taşımakta, yiğitlik olarak değerlendirilmektedir. Örneğin Kazılık Koca Oğlu Yigenek Destanında; "Meğer Hanım, Kazılık Koca esir olduğu vakit bir oğlancı var idi. Bir yaşında idi. On beş yaşına girdi, yiğit oldu. Babasını öldü biliyordu, esir olduğunu oğlandan saklıyorlardı. O oğlanın adına Yigenek derlerdi. Günlerden bir gün Yigenek oturup beyler ile

sohbet ederken, Kara Göne oğlu Budak ile uyuşmadı. Birbirine söz atıştılar. Budak der: Burada boş laf edip ne yapıyorsun, mademki er diliyorsun, varıp babanı kurtarsana, on altı yıldır esirdir dedi. Yigenek bu haberi işitince yüreği oynadı, kara bağı sarsıldı. Kalktı. Bayındır Han'ın huzuruna vardı ve asker istedi" denilmektedir.

Benzer hususlar Usun Koca Oğlu Segrek Destanında da dile getirilmektedir. "Meğer Hanım, Usun Koca'nın küçük oğlu Segrek iyi, cesur, alp, deli yiğit oldu. Bir gün yolu bir düğün demeye uğradı. Gördü ki öksüz oğlan bir çocukla kavga ediyor. Bre ne oldunuz diye bir tokat birine, bir tokat birine vurdu. Öksüz oğlanın dili acı olur: Bre bizim öksüzlüğümüz yetmez mi, bize niye vuruyorsun, hünere var ise kardeşin Alınca Kalesi'nde esirdir, var onu kurtar dedi. Segrek dedi: Bre kardeşimin adı nedir? Dedi: Eğrek'tir. Şimdi Eğreğe Segrek yakışır, kardeşim sağ imiş kaygılanmam, kardeşiz Oğuz'da durmam, karanlıklı gözümün aydını kardeş diye ağladı. İçeri sohbete girdi müsaade istedi, beyler hoşça kalın diyerek eve geldi. Babası ve anası yanlısı haberdar, gitme oğul dediler. Oğlan der: Beni yolumdan ayırmayın, ağabeyimin tutulduğu kaleye varmayınca, ağabeyimin ölüsünü dirisini bilmeyince, öldü ise kanını almayınca Oğuz eline gelmem yok dedi." Örneklerde Yigenek ve Segrek, kendi kararlarını alarak sorumluluk üstlenmekte ve yiğitlik göstermektedir. Kısaca Oğuz Türkleri yetişkinlerde olgunluk, uygun davranma ve bağımsız olmaya önem vermekte, bunlara uygun davranmayanları eleştirmektedir.

Yetişkin Eğitimi Amaçları: Günümüz yetişkin eğitimi çalışmalarında temel alınan amaçların Oğuz Türkleri arasında asırlar öncesi uygulandığı görülmektedir. Bilindiği gibi yetişkin eğitiminin temel amacı yetişkinlere günlük hayatla ilgili bilgi ve becerileri kazandırmak, ilgilerini zenginleştirmek ve zihinlerini üst düzeyde geliştirmektir. Bunun yanında kendilerini geliştirmelerini, bireysel ve sosyal ilerlemelerini sağlamaktır. Bu amaçların hepsinin uygulandığı, Dede Korkut Hikâyelerinde açıkça görülmektedir. Bu durum Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Esir Olduğu Destanda şöyle dile getirilmektedir (Ergin, 1969);

"Kazan oğluna der: Beri gel tayım oğul. Sağıma baktığımda kardeşim Kara Göneyi gördüm Baş kesmiştir, kan dökmüştür, ganimet almıştır, ad kazanmıştır. Soluma baktığımda

dayım Aruzu gördüm. Baş kesmiştir, kan dökmüştür, ganimet almıştır, ad kazanmıştır. Karşıma baktığımda seni gördüm. On altı yaşına geldin. Yay çekmedin, ok atmadın, baş kesmedin, kan dökmedin. Kanlı Oğuz içinde ganimet almadın. Uruz bey babasına; A bey baba. Hüneri oğul babadan mı görür öğrenir, yoksa babalar oğuldan mı öğrenir, ne zaman sen beni alıp kafir hudut boyuna çıkardın, kılıç çalıp baş kestin, ben senden ne gördüm ne öğreneyim dedi. Kazan Bey der: A beyler Uruz güzel söyledi. Ben bu oğlanı alayım ava gideyim, yedi günlük azık ile çıkayım, ok attığım yerleri, kılıç çalıp baş kestiğim yerleri göstereyim, kafir hudut boyuna, Cızığlara. Ağlağana, Gökçe Dağa alıp çıkalım, sonra oğlana lazım olur a, beyler.” dedi.

Yukandaki cümlelerde Kazan Bey oğlu Uruz’u, kendini yetiştirmede, becerilerini geliştirmede, ad kazanmadığı ve savaşta ganimet alamadığı için eleştirmektedir. Oğlu Uruz da kendisine örnek olmadığı, gereken eğitimi vermediği için babası Kazan Beye sistem etmektedir. Bunun üzerine Kazan Bey oğlunu yedi günlük eğitim için ava götürmektedir. Bu ifadelerde yetişkin eğitiminin önemi ve nasıl yapılacağına dikkat çekilmektedir. Babanın oğluna rol model olması, eğitim vermesi, bilgi ve becerilerini geliştirmesi gerektiği dile getirilmektedir. Yetişkinlerin sözlü bilgiler yerine doğal ortamda gözlem ve uygulamalar yapma, canlı örnekleri görme, deneme yanılma gibi yollarla daha etkili öğrenecekleri vurgulanmaktadır. Ayrıca ava çıkma, Oğuzlar için doğal eğitim ortamı olmaktadır. Yine aynı destanın başka bir yerinde; “Kazan Bey der: Oğul oğul ay oğul. Elâ gözlü kırk yiğidi beraberine al. Göğsü güzel koca dağlar başına çık. Benim savaştığımı, benim dövüştüğümü, benim çekiştığimi, benim kılıçlaştığımı gör de öğren ve bizim için pusuya yat oğul ” dedi. Uruz babasının sözünü kırmadı, çekilip geri döndü. Yerden yüce dağlar başına arkadaşlarını alıp çıktı. O zamanda oğul baba sözünü iki eylemezdi, iki eylese o oğlanı kabul eylemezlerdi.” denilmektedir. Yine bu cümlelerde de görerek ve canlı örnekleri izleyerek öğrenmenin önemine dikkat çekilmektedir.

Oğuz Türkleri arasında ad almaya hak kazanmak ve kendini gerçekleştirmek önemli bir aşamadır. Yiğitler adını hak etmek için başarı göstermek zorundadır. Kendilerine bu başarılarının ödülü olarak Oğuzların ulu kişisi Dede Korkut ad vermektedir. Ad kazanmak aynı

zamanda toplumda yer kazanmak demektir. Bunun için zorlu bir sınavdan geçmek ve kahramanlık göstermek zorunlu olmaktadır. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanında bu konu şöyle anlatılmaktadır. “Dirse Han’ın oğlancı üç kabile çocuğu ile meydana aşık oynuyorlardı. Boğayı koyuverdiler, oğlancılara kaç dediler. O üç oğlan kaçtı. Dirse Han’ın oğlancı kaçmadı, ok meydanın ortasında baktı durdu. Boğa da oğlana sürdü geldi. Oğlan yumruğu ile boğanın alınına kıyasıya tutup vurdu. Boğa geri geri gitti...Boğa ayak üstünde duramadı, düştü tepesinin üstüne yıkıldı. Oğuz beyleri gelip oğlanın başına toplandılar, aferin dediler. Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, beraberine alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alversin dediler. Dedem Korkut gelir oldu. Oğlanı alıp babasına vardı. Bayındır Han’ın ok meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah versin dedi. Dirse Han oğlana beylik verdi, taht verdi ”(Ergin,1969).

Benzer ifadeler Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek Destanında da görülmektedir. “Bezirganlar Pay Püre Bey’e, eğer senin oğlun olmasaydı bizim malımız Gürcistan’da gitmişti, hepimiz esir olmuştuk dediler. Pay Püre Bey der: Bre, benim oğlum baş mı kesti, kan mı döktü? Evet baş kesti, kan döktü, adam devirdi dediler. Bre, bu oğlana ad koyacak kadar var mıdır dedi. Evet sultanım, fazladır dediler. Pay Püre Bey kudretli Oğuz beylerini çağırdı misafir etti. Dedem Korkut geldi, oğlana ad koydu.” Görüldüğü gibi bu ifadelerde yiğitlerin eğitim, beceri ve azimle toplumda belirli bir seviyeye geldiği anlatılmaktadır. Ayrıca bilgili, becerili ve hünerli kişilerin toplumdaki yerinin ayrıcalıklı olduğu vurgulanmaktadır. Bunun için yiğitlerin eğitim ve öğrenmeye gereken önemi vermeleri istenmektedir.

Yetişkin eğitiminin önemli amaçlarından biri de sosyal ilerlemeyi sağlamaktır. Bu süreçte toplum içinde birlik, beraberlik ve sosyal bütünleşmeye ağırlık verilmektedir. Dede Korkut Hikâyelerinde bu anlayış açıkça görülmektedir. Boylar birbirine yardım etmekte ve karşılaşılan zorluklar dayanışmayla aşılmaktadır. Örneğin Kazan Bey’in oğlu Uruz düşmana esir düşünce Oğuz beyleri yardıma koşarlar. Birlikte savaşır ve Kazan Bey düşmanı yener. Savaş bittikten sonra Kazan Bey ganimetleri savaşta çarpışan yiğitlerle

paylaşır. Onlara kaleler ve topraklar verir. Bir başka örnek Salur Kazan'ın Evinin Yağma-landığı Destanda geçmektedir. Bu destanda "Kazan Bey ordusunu, çoluğunu çocuğunu, hazinesini aldı geri döndü. Yedi gün yedi gece yeme içme oldu...Kahraman koç yiğitlere çok ülke verdi, şalvar, cübbe, çuha verdi." denilmektedir. Hemen hemen her hikâyede Han Bayındır, Kazan Bey gibi büyük hanlar toylar düzenlemekte, birlikte yeme, içme ve eğlenme etkinlikleri yapılmaktadır. Toylarla Oğuz Beyleri arasındaki iletişim ve etkileşim canlı tutulmaktadır. Toylara katılan beylerden bulundukları yörenin durumuyla ilgili bilgiler alınmaktadır. Toylar birliği sağlamak için araç olmakta ve kazanılan ganimetler paylaşıl-maktadır. Ayrıca aç doyurma, çıplak giydirme de cömertlik göstergesi olmaktadır.

Oğuz Türklerinde başkalarıyla iyi ilişkiler kurma, iş birliği yapma, çatışmaları çözme ve değer eğitimine çok önem verilmektedir. Hikâyelerde yiğitler fiziksel açıdan çok güçlüdürler. İyi ata biner, iyi ok atar, kılıç kullanır ve toplum hayatına aktif katılırlar. Kişilik yönüyle korkusuz ve cesurdurlar. Zor durumlarda bile cesaretlerini asla kaybetmez ve kin tutmazlar. Kin tutanlar iyi alp olamazlar. Affetmek ve bağışlamak üstün yönleridir. Yiğitler yalan söylemez, verdikleri sözü tutarlar. Kendisine güvenen kişilere ihanet etmezler. Yiğitler tutarlıdır, amaçlarından ve davalarından vazgeçmez, sonuna kadar mücadele ederler. Bu kişilik özellikleri ve değerler herkes tarafından benimsenmekte, buna uymayan yalancı, korkak ve namert olanlar ise sert bir şekilde eleştirilmektedir. Ayrıca yiğitlerin uzun süreli uyumasına da tepki gösterilmektedir. Salur Kazan'ın Esir Olup Oğlu Uruz' un Çıkardığı Destanda; "Giderken Kazan'ın karanlık gözünü uyku bürüdü. Beyler dediler: Hanım dönelim. Kazan der: Biraz daha ileri varalım dedi. Baktı bir kale gördü. Der: Beyler gelin yatalım dedi. Kazan'ı küçük ölüm tuttu, uyudu. Meğer hanım, Oğuz beyleri yedi gün uyurdu. Onun için küçük ölüm derlerdi" ifadelerinde uyku küçük ölüm olarak değerlendirilmekte ve beylerin uzun süreli uyumalarına karşı çıkılmaktadır.

Dede Korkut Hikâyelerinde evlenme, aile kurma ve aile eğitimine de çok önem verilmektedir. Ailede anne, baba ve kadın rollerine dikkat çekilmekte olumlu ve olumsuz örnekler sunulmaktadır. Örneğin "Kadınlar dört turlüdür. Birisi solduran soptur. Birisi

dolduran toptur. Birisi evin dayacağıdır. Birisi ne kadar dersin bayağıdır" denilerek evin direği olan kadın övülmekte diğerleri eleştirilmektedir. Bu nedenle Oğuz Beyleri alp kadınlarla evlenmeyi tercih etmektedirler. Örneğin Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Destanında; "Oğuz zamanında Kanglı Koca'nın yetişmiş bir yiğit oğlu var idi, adına Kan Turalı derlerdi. Kanglı Koca gözüm görürken oğul gel seni evlendireyim dedi. Oğlan der: Baba mademki beni evlendireyim diyorsun, bana layık kız nasıl olur? Kan Turalı der: Baba ben yerimden kalkmadan o kalkmış olmalı, ben kara koç atıma binmeden o binmiş olmalı, ben kanlı kafır eline varmadan o varmış bana baş getirmiş olmalı dedi. Kanglı Koca der: Oğul sen kız istemezmişsin, bir yiğit bahadır istemişsin, onun arkasında yiyesin içesin hoş gecesin" denilmektedir (Ergin,1969). Kan Turalı evleneceği kızın özelliklerini alp ve yiğitlik kavramı ile açıklamaktadır. Gelin adayı Selcan Hatun ise düşman ordusuyla savaşacak ve zor durumdaki Kan Turalı'yı kurtaracak kadar yiğit bir kadındır. Yine Bamsı Beyrek'in evlendiği Banı Çiçek, ata binme, ok atma ve güreş tutmada Beyrek kadar güçlüdür. Bu örnekler yüzyıllar öncesi Oğuz Türklerinde aile ve kadına yönelik eğitim çalışmalarının yapıldığı, kadının önemsendiği ve alp erkeklerle eşit tutulduğunu göstermektedir.

Sonuç: Günümüzde yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenmeye ilgi giderek artmaktadır. Yetişkin eğitimi 21. yüzyılın anahtarı olarak kabul edilmekte, öğrenen toplum ve okuyazar bir dünya için zorunlu görülmektedir. Yetişkin eğitimi bilgi yerine beceri odaklı eğitime yönelmekte, 21. yüzyıla uyum sağlamak için yeni ve farklı beceriler belirlenmektedir. Bu becerilerin yetişkinlere nasıl kazandırılacağı, eğitim öğretimin çalışmalarının nasıl yapılacağı üzerinde önemle durulmaktadır. Bu çalışmalarla bilgi toplumundan beceri toplumuna geçişin temelleri atılmaktadır. Bu süreçte Dede Korkut Hikâyeleri yetişkin eğitiminin geçmişini okumak ve geleceğini yazmak açısından büyük önem taşımaktadır. Yetişkin eğitiminin 12.,13. ve 14. Yüzyılda Oğuz Türklerinde sözlü olarak uygulandığını gösteren bu hikâyeler günümüz çalışmalarına ışık tutmaktadır. Türklerin asırlar öncesi yetişkin eğitimine ne denli önem verdikleri ve yaptıkları uygulamalar hakkında bilgiler vermektedir. Yetişkin eğitiminin içeriği, kapsamı, yöntem ve tekniklerine ilişkin örnekler sergilemek-

tedir. Hikâyeleri anlatan Dede Korkut'un da çok yönlü bir yetişkin eğitimcisi olduğu görülmektedir. Bu uygulamalar günümüz yetişkin eğitimi kavramı, yetişkinlik ölçütleri ve yetişkin eğitimi amaçlarıyla örtüşmektedir. Sonuç olarak asırlar öncesi Türklerde sözlü olarak yapılan yetişkin eğitimi çalışmalarının çok etkili olduğu ve günümüze kadar geldiği ortaya çıkmaktadır. Buradan yetişkin eğitiminin sadece gelecek için değil aynı zamanda geç-

mişte de önemli bir anahtar olduğu değerlendirilmektedir.

Kaynaklar:

- Ergin, M. (1969). Dede Korkut Kitabı, MEB Devlet Kitapları, Milli Eğitim Basımevi.
Güneş, F. (1996). Yetişkin eğitimi (Halk eğitimi). Ankara: Ocak Yayınları.
Güneş, F. & Deveci, T. (2020). Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Öğrenme, Ankara: Pegem A Yay.

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

EY OĞUL

*Başkası sayesinde bir yere gelmeye çalışma,
Gücünü kendinden al, gölgede kalmaya alışma.
Çalış, üret, kendi alın terinle geçinmeye bak,
Yüzün ak, başın dik olsun, sakın harama bulaşma.*
(Ahmet Sevgi)

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

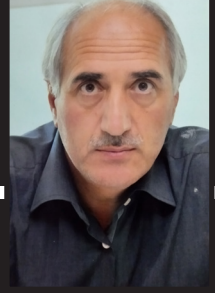
کوسفند از برای چوبان نیست
بلکه چوبان برای خدمت اوست

*Koyun çoban için değildir.
Belki çoban onun (koyunun) hizmeti içindir.*
(Şeyh Sâdî)

ÇOBAN VE KOYUN

*Hepimiz çobanız, koyunlara muhtacız,
Millet olmasa padişah da olsak açız.*
(Ahmet Sevgi)

DEDE KORKUT HİKAYELERİNİN DRESDEN VE VATIKAN NÜSHALARI

**ŞABAN
KUMCU**

Destanlar, mesneviler, romanlar, hikayeler ve tiyatrolar gibi olaylara dayanır. Bu olayları gerçekleştiren bir de esas kahraman vardır. Eserin bel kemiğini oluşturur. Hikayeler onlarla başlar, büyür, genişler ve sonlanır. Olayların örgüsünde yaşanan duygular onlarla gelişir. Destanlarda ve Mesnevilerde kahramanların karakterleri hep aynı kalır, değişmez. Bu tiplerle içinde bulundukları toplum arasında yakın ilişkiler vardır. Türk tarihinin ve edebiyatının her döneminde ve her medeniyet devresinde her sosyal sınıf, kendini temsil eden belli tipler çıkarmıştır.

Bir medeniyet devrinden bir başka medeniyet devrine geçince bu tipler de değişmektedir. Türk toplumunda **"Alp tipi, Gazi tipi, Veli tipi (Alperen) ve Ahi tipi"** olmak üzere her döneme damgasını vurmuş ve yaşadıkları zamana adını vermiş kişiler, kahramanlar vardır. Bu yazımızda, Dede Korkut Oğuzlarının İslamlaşmadan önce ve İslamlaşmadan sonraki hayatlarını anlatan, **Dede Korkut Kitabı'ndan** bahsedeceğiz. Kitabın, **15. yüzyılın** ortalarında veya sonuna doğru yazıya geçirilmiş olduğunu **Dresden ve Vatikan nüshalarından** öğreniyoruz. **Dede Korkut Oğuzları**, geniş tabiatın ortasında, hayvan sürüleriyle beraber yaşayan "av avlayıp, kuş kuşlayan", çadırlarda oturan göçebe Türklerdi. Otlaktan otağa göçer, hayvanları için en müsait yer neresi ise oraya konarlardı.

Karakterlerini, hayata dair görüşlerini, tabiata, hayvancılığa ve akıncılığa bağlı yaşayış tarzları belirlerdi. Dede Korkut Kitabı'nda tasvir edilen **Alp tipi** bu toplum tarafından şuurulu olarak yetiştirilirdi. Bu tipin geniş mekân adamı oluşu, hayvan sürüleriyle yakından ilgilidir. Alp tipinin geliştirdiği medeniyetin temel unsuru hayvandır. Göçebeyi göçer evli yapan hayvan sürüleridir. Ziraata ve şehir medeniyetine geçince, hayvanın yerini ekin, tezgâh ve fabrika almıştır. Böylece çadır da akın da sona erecek ve yeni bir insan tipi doğacaktır.

Türk Destanlarında Alp Tipi

Türk edebiyatında Alp tipinin en yüksek örne-

ğine **Oğuz Kağan Destanı'nda** rastlarız. **Dede Korkut Kitabı'nda** bu tipin başka örnekleri vardır. Bu iki tipte Oğuz Türklerine aittir ve aralarında çok benzerlikler vardır. Bu iki destanı inceleyince, İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatının ideal insan tipi olan Alp tipinin nasıl bir sosyal hayatın mahsulü olduğunu öğrenebiliriz.

Oğuz Kağan, at sürüleri güder, ata biner, av avlar. O çağda orada ormanlar, dereler, ırmaklar vardır. Dede Korkut kahramanları da sürü besler av avlar ata biner, çadırlarda yaşarlardı. Oğuz Kağan aynı zamanda yaman bir akıncıdır. Dede Korkut kahramanları da civarlarında bulunan kafirlerle daima mücadele halindedirler. Türklerin yerleşik medeniyete, köy ve şehir medeniyetine geçmesi İslamiyet ve diğer yabancı dinleri kabulüyle başlamıştır. **Sürü, av, akın...** Bu üç kelime hem göçebe toplumu hem de bu toplumun ideal tipini karakterize eder.

Oğuz Kağan Destanı'nda sürü hayvanı olarak sadece "at"tan bahsedilir. Dede Korkut Kitabı'nda deve ve koyun sürüleri vardır. Oğuz Kağan Destanı'nda vahşi hayvanlar, at sürüleri ve insanlar için gerçek bir tehlikedir. Dede Korkut Kitabı'nda tehlike olmaktan çıkıp, sadece kahramanların kuvvetlerini denedikleri masalımsı bir hayvan haline gelirler. Göçebeliğin birinci evresinde doğrudan sosyal ve gerçek bir değeri olan hayvan öldürme, ikinci merhalede ferdi ve sembolik bir değer haline gelmektedir. Buradan Dede Korkut Oğuzlarının artık başka bir muhitte vahşi hayvanların tehlikesinden uzakta yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Oğuz Kağan güçlü bir toplumun lideri bir dünya fatihidir. Dede Korkut kahramanlarında cihangirlik ihtirası yoktur. Dede Korkut hikayelerinde kahramanlık akıncılık şeklinde ortaya çıkmaz. Sadece ailenin şerefini koruma ve kurtarma refleksiyle ön plandadır. Hatta burada Alp tipinin bozulup, başka bir tipe

doğru kaymağa başladığından bahsedilebilir. Bununla beraber Dede Korkut hikayelerinde hangi sebeple olursa olsun "Alp"lik yüksek bir değer olmaya devam etmiştir.

Kazan Han hikayesinde anlatıldığı gibi, her an tehlike altında bulunan baba, yetişen oğlunun kahraman olmasını ister. Bundan dolayı çocuk küçük yaştan itibaren Alp idealine göre yetiştirilir. Bir gün Kazan Han kurmuş olduğu divanda sağına bakar neşelenir, soluna bakar sevinir, karşısına bakar ağlar. Karşısında oturan **Uruz**, buna çok üzülür ve babasına kendisine bakarak ağlamasının sebebini sorar. Kazan Han şöyle cevap verir.

Berü gelgil kulunum oğul,
Sağum ala bakduğumda kartaşum Kara Göneyi gördüm
Baş kesüpdür kan döküpdür çuldi alapdur ad kazanupdur
Solum ala bakduğumda tayım Aruzı gördüm
Baş kesüpdür kan döküpdür çuldi alapdur ad kazanupdur
Karçum ala bakduğumda seni gördüm
On altı yaş yaşladun
Bir gün ola düşem ölem sen kalasın
Yay çekmedün oh atmadun baş kesmedün kan dökmedün
Kanlu Oğuz içinde çuldi almadun
Yarınkı gün zaman dönüp ben ölüp sen kalıçak
Tacum tahtum sana virmeyeler diyü sonumı andum ağıladum oğul didi.

Ölmek ve öldürmek toplumun en mühim meselesidir. Düşman her an karşıdadır. Bu devam eden mücadele hayatı insanın hem fizyolojik hem de psikolojik bakımdan çok kuvvetli olmasını gerektirir. Bundan dolayı vücut kuvveti ve cesaret en yüksek değerlerdir. Bu çarpışmalarda yiğit tek başına kalabilir. Yalnız kendisine güvenmesi lazımdır. **Kazan Han**, annesini ve kansını kafirlerin elinden kurtarmaya giderken çobanı da beraberinde getirmek ister. Kazan şöyle düşünür: "Eğer çoban ile varacak olur-istem kalın Oğuz bigleri benim başuma kakınc kahaılar, çoban bile olmasa Kazan kafiri alamaz-idi dirler." Arkasından gelmemesi için çobanı ağaca bağlar.

Yaşadığı hayatın icabı, vücut kuvveti ve cesaretiyle sadece kendine güvenen göçebe kahramanı, gözle görünmeyene, tabiat üstü kuvvetlere inanmaz. Onları, dış tehlikelerden uzak, tarlasını sürmekle meşgul köylülerden ve yerleşik medeniyete geçmiş insanlardan

ayırarak fark şudur: Köylünün hayatı tarlasına; tarla güneşe, yağmura yani tabiata bağlıdır. Tabiata hâkim olmak köylünün elinde değildir. Bundan dolayı kolayca kendini takdire, tabiatın görünmez kuvvetlerine veya Tanrı'ya teslim eder. Dinlerde ferdi iradenin yerini ilahi irade, maddi kuvvetin yerini manevi kuvvet, **Alp tipinin** yerini **Veli tipi** (Alperen) alır. Dede Korkut hikayelerinde bu iki tip birbiriyle kaynaşmıştır.

Deli Dumrul hikayesi buna örnektir. Azrail'e meydan okuyan Deli Dumrul, "al kanatlı Azrail" karşısına çıkınca ondan korkar, ona yalvarır ve mağlup olur. **Bamsı Beyrek** hikayesinde de Tanrı'nın buyruğu, Peygamberin kavliyle "Beyrek için kız kardeşini isteyen Dede Korkut'a **Deli Karçar** müthiş kızdır. Elinde kılıç onu kovalamaya başlar. Dedenin "anası ener" Deli Karçar kılıcını indireceği esnada Dede Korkut Allah'a yalvarır. Hak Teala'nın emriyle Deli Karçar'ın eli havada asılı kalır. Bunun üzerine Deli Karçar Dede'ye yalvarır. "Meded aman, Tanrı'nın birliğine yoktur güman" der, kız kardeşini vermeye razı olur. Bu iki hikâyede manevi kuvvet, maddi kuvvetle çarpışır ve üstün gelir.

Bir başka hikâyede de maddi kuvvetle, manevi kuvvet birleşir. **Begil'in oğlu** kafirlerle tek başına savaşırken güçsüz kalıp karşı koyamaz hale düşünce, **Allah'a** yalvarır. Allah Cebrael'e "var şol kulıma kırk erce kuvvet virdüm" der. Allah'ın verdiği kuvvetle Begil'in oğlu düşmana galip gelir. Oğuz Kağan Destanı'nda Alplığın eski Türk diniyle alakalı olduğunu gösteren ipuçları vardır. Dede Korkut Oğuzları genellikle din duygusuyla ilgisi olmayan, sadece insanın kendi kuvvetine dayanan bir Alplik fikrine sahiptirler. İslamiyet yerleştikten ve Türkler Anadolu'ya hâkim olduktan sonra din ile kahramanlık tekrar birleşecek ve Türk edebiyatı, yeni bir **Alp tipinin** macerasını anlatmaya başlayacaktır.

Dede Korkut Kitabı'ndan...

-Dede Korkut Kimdir...?

Dede Korkut adındaki ozanlar pirine "**Dede**" kelimesi "**Korkut**" adına yaşlılığından dolayı sonradan eklenmiştir. Tarihi kaynaklarda ve Oğuz rivayetlerinde bazen doğrudan "**Korkut**" bazen de "**Korkut Ata**" şeklinde geçmektedir. Batı Türkçesi'nde "Dede" kelimesi yerine genel olarak "Ata" (baba) ünvanı kullanılır. "Dede" kelimesi Radloff'ta Çağatayca olarak bulunmakla beraber Doğu Türkçesi'ne

Oğuzca'dan geçtiği anlaşılmaktadır.

Tarihi Kaynaklarda Dede Korkut

1-İlhanlı Veziri Residüddin-in Camiü'tevarihi'nde Dede Korkut.

Tabip Residüddin'in 1305 tarihinde bir he yetle yazdığı bu ünlü cihan tarihinin "Tarih-i Oğuz u Türkan u hikayet-i cihangir-i u" adını taşıyan kısmında dört Oğuz hükümdarının çağdaşı olarak **Korkut'tan** bahsedilmektedir. Bu **Farsça Oğuzname'de Korkut**, Oğuz sülalesinin onuncu hükümdarı olan Kayı İnal Han zamanında sahneye çıkar ve ona müşavirlik eder. Korkut dokuzuncu hükümdar zamanında ortaya çıkmış, onuncudan, on dördüncü hükümdara kadar, üç hükümdar döneminde müşavirlik yapmıştır.

Kendisi Bayat boyundan Kara Hoca'nın oğludur. Korkut'un müşavirlik yaptığı Kayı İnal Han zamanında Muhammed Peygamber ortaya çıkmış ve Han, Müslüman olmuştur. Görülüyor ki Korkut Farsça Oğuzname'de hanların akıl hocasıdır. Keramet sahibi olması, Peygamber zamanında yaşamış olması, Bayat boyundan olması, çocuklara ad takması, güzel sözler söylemesi **Dede Korkut Kitabı'ndaki** özelliklerle birebir tutmaktadır. Bu konuda çalışan **Prof. Dr. Zeki Velidi Togan'ın açıklamalar Orhan Şaik Gökay** tarafından yayımlanmıştır.

2-Mısırlı yazar Ebu Bekr b. Aybek'in ed-Devadari'nin Düretü't ticari tarihinde Dede Korkut ve hikayeleri

Bu eserde Korkut hikayeleriyle ilgili çok önemli bir kayıt vardır. Aslen Selçuk Hanedanı'ndan olan bu Mısırlı Türk, Melik Nasır Muhammed b. Kalavun adına yazdığı ve 1310 yılına kadar olan olayları içine alan Arapça tarihinde 1229 yılı olaylarından bahsederken, Cengiz Han'a ait önsözünde Oğuzname hakkında bilgi vermiş ve **Depegöz** hikayesinden bahsetmiştir. Ebu Bekir Aybek'in kayıtlarında şöyle denilir. "... Bu öyle bir kitapır ki eski Türklerden Moğollar ve Kıpçaklar bununla sevinir ve memnun olurlar. Bu kitabın onlar yanında büyük bir hürmeti vardır. Nasıl ki Oğuz Türklerinin yanında Oğuzname denilen bir kitap vardır ki elden ele doluşturılır. Oğuz diye Türklere denir ki büyükleri Oğuz isminde birisi imiş. Oğuzname denilen kitapta Depegöz denilen bir şahsın ahvali mezkurdur. Depegöz denilen bu kimse Türklerin memleketlerini harap etmiş, onların rivayetlerine göre çirkin, iğrenç bir adammış, tepesinde bir tek gözü varmış.

...En sonunda Tepegözü Türkler arasında yetişmiş, itibarlı, şöhretli, güçlü, yürekli Arus oğlu Basat öldürmüştür. İbn Aybek, Dede Korkut hikayelerini görmüştür. Buradaki Tepegöz, Dede Korkut Kitabı'ndaki Tepegöz'ün aynıdır.

3-Yazıcıoğlu Selçuknamesi'nin Topkapı Sarayı Revan Köşkü Kütüphanesi'nde 1390 numarada kayıtlı 65 satırlık Oğuzname

15. asrın başında Yıldırım Bayezid'in oğlu Emir Süleyman zamanında yazıldığı anlaşılan bu Oğuzname parçası Dede Korkut Kitabı'nda adları geçen Oğuz Beyleri ile hikayedeki bazı olaylardan bahsetmektedir. Bu metinde Emir Süleyman'dan başka Oğuz'a mensup olan Bayındır Han, Dede Korkut ve Ulaş oğlu Salur Kazan'ın adları geçmektedir. Bu isimlerle birlikte Alp Arız ve Buğdüz Emen'den bahsediliyor. Bu Oğuzname'de dikkat çeken şey Dede Korkut Kitabı kahramanlarından başka adların da geçmesi ve Dede Korkut kahramanlarının sıfatları sayılırken daha geniş olayların bildirilmesidir.

4-Berlin Devlet Kütüphanesi'nde bulunan "Hazihi er-risaleti min kelimati Oğuzname elümeşhur bi-Atalar Sözi" başlığı taşıyan yazma atalar sözü kitabında Dede Korkut

Berlin Devlet Kütüphanesi'nde bulunan yazma atalar sözü kitabında da Dede Korkut ile ilgili adlar geçmektedir. Eser Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu tarafından kopyalanıp çoğaltılmıştır.

5-Yazıcıoğlu Ali'nin 15. yüzyılın ikinci yarısında 2. Murad adına yazdığı Tarih-i al-i Selçuk adlı eserinde Dede Korkut

Bu kayıt, Dede Korkut Kitabı'nın girişindeki Korkut Ata'yı tanıtan kaydın aynıdır.

6-Tebrizli Hasan b. Mahmud Bayatı'nın hacca giderken tanıştığı Cem Sultan'ın ricası üzerine yanında bulundurduğu Oğuzname nüzhasında ; "Cam-i Cemayin" adlı Osmanlı silsilesinde Dede Korkut

Tebrizli Hasan b. Mahmud Bayatı'nın hacca giderken tanıştığı Cem Sultan'ın ricası üzerine, yanında bulunduğu bir Oğuzname nüzhasına dayanarak yazmış olduğu Cem-i Cemayin adlı Osmanlı silsilenamesinde de Dede Korkut adı geçmektedir. Yazar 28. Oğuz hanı olan Kara Han'ın inanmış mümin olduğu, bey olunca Korkut Dede'yi Medine'ye gönderdiği, onun peygamberi gördükten sonra Oğuz taifesini İslamiyet'i öğretmeye memur edilen **Salman-ı Farisi** ile geri döndüğünün Oğuzname'de yazılı olduğunu bildiriyor.

derken şu bilgiyi vermektedir. "Ziyaretgah-i Cebel-i erbain, yani Kırklar Makamı, kırk aded kabir-i azim olup ziyaretgah-i enamdır. Ziyaretgahi Dede Horhut ulu sultandır. Şirvanlılar bu sultana mu'tekiddürler (kabul ederler) 1665 yılında gördüğü Ahlat'tan bahsederken Ahlat'taki eski mezarları anlatırken; "Osmanlıların eski ataları içerisinde Ahlat'ta yatanlardan biri de Korkut Handur.

15-Buharalı Hafız Derviş Ali Çengi'nin "Tuhfetü's-Sürur" adlı eserinde Dede Korkut

Ali Çengi'nin 17. yüzyılda yazdığı Tuhfetü's-Sürur adlı, ozan çalgısı kopuzdan bahseden Farsça kitapta Dede Korkut Kitabı'ndaki bazı kahramanlarla ilgili rivayetler vardır. Bu rivayete göre 97 Oğuz kabilesinden en ünlü hanlar Ak Han, Kara Han ve Bayundur Han adındaki üç padişah, en ünlü alplar da Böğdiz Emen, Salur Kazan, Şah Baki ve Yetim Gozan imiş. Bu rivayetteki Bayındır Han, Böğdiz Emen, Salur Kazan'dan başka Yetim Gozan'ın da Dede Korkut Kitabı'nda geçen Okçı Kozan olduğu açıktır. Dede Korkut Kitabı'na göre bu kahramanların babası Ense Koca'dır.

16-Kul Ata adlı ne zaman yaşadığı belli olmayan Azerbaycan Türkü bir şairin "Leyla-Mecnun" mesnevisinde Dede Korkut

Kul Ata adlı ne zaman yaşadığı belli olmayan bir Azerbaycanlı Türk şairinin Leyla-Mecnun Mesnevisi'nde Dede Korkut adı ve öğütleri geçmektedir.

Hoş dimiş Korhut tahammül hoş-durur
Neyşeker teg kahrı yudmak nuş-durur
Şeytan aklıylan iş işledük müdam
Ta olur beyle işimiz şeyle ham
Piş-kademler sözün işitmek gerek
Her ne ki pirlar dimiş imtek gerek

Kem-asıl kişilerin işi budur
Gıybet yalan bühtan idiş budur
Dede Korhut dir ki ol akıl durur
Söyleyen dir ki ol beter durur

Dede Korhut söyledi ki düşmenin
Ölüsi ölse sevinmen kimsenin
Nişe bu cümle başlardan geçer
Cümle alem hem bu şerbetten içer.

Dede Korkut Kitabı veya Dede Korkut ismiyle tanınan destani Oğuz hikayelerinin;
Dresden'de ve Vatikan'da olmak üzere iki nüshası vardır.

Dede Korkut Kitabı, Dresden nüshasında 4 defa Korkut Ata, 29 defa Dede Korkut, 21 defa Dedem Korkut, 18 defa yalnız Dede bir defa Dede Sultan şeklinde geçmektedir. Dresden nüshasının üzerinde **Kitab-ı Dedem Korkut** yazılıdır. Bir giriş ile on iki destani hikâye yer almaktadır. Kitabın giriş kısmında Dede Korkut takdim edilir. Tanıtmadan sonra gelen ikinci kısımda Dede Korkut'un söylemiş olduğu vecizeler sıralanır. Besmeleden sonra başlayan kısımdaysa; Peygamber zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata adında bir erin ortaya çıktığı, Oğuz kavminin müşküllerini gözen, gaipen haberler veren bir kimse olduğu bildirilir. Hanlığun sonunda **Kayıllara** geçeceğini söyleyen Korkut Ata'nın bununla hüküm sürmekte olan **Osmanlıları** kastettiği belirtilir.

Dresden Nüshası:

Aslı Dresden Kral Kütüphanesi'nde bulunan bu nüshanın bugün elimizde fotokopisi bulunmaktadır. Nüshayı ilk defa bulan H.O. Fleischer, kataloğunda (Catalogus codicum Manuscriptorum orientalium Bibliothecae Dresdensis, Dresden, 1831, No. 86) "152 yapraklık Türkçe dergi, küçük 4, nesih yazılı eski Doğu Türkçesi veya Oğuz şivesi ile yazılmış **Kitab-ı Dede Korkut'tur**. İç Oğuz ve Taş Oğuz kabilelerinin Muhammed devrindeki maceralarının hikayeleridir. Kitabın adı bütün hikayelerde Korkut adında birinin büyük rolü olmasından ileri gelmektedir. Korkut'un din-dar, akıllı ve Oğuz kabileleri mensupları arasında büyük itibar sahibi olduğu rivayet edilir. "Elimizdeki fotoğraflara göre, nüshanın bu tasnifini şu şekilde biraz daha genişletebiliriz. Nüshanın kapağında ortada, yukarıya doğru isim yerinde **"Kitab-i Dedem Korkut ala li-san-i taife-i Oğuzan"** yazılıdır. Üst sağ köşede "tarîh-i vefat-i Osman sene 993" yazılmıştır. Alt sağ köşeye doğru "Muhabbetname ağzında yazılmıştır" kaydı vardır.

Dresden nüshasına göre Oğuz hikayeleri şöyle sıralanmaktadır.

- 1-Dirse Han Oğlu Buğaç Han Destanı
- 2-Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Destanı
- 3-Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek Destanı
- 4-Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Esir Düştüğü Destan
- 5-Duha Koca Oğlu Delü Dumrul Destanı
- 6-Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Destanı
- 7-Kazılık Koca Oğlu Yiğenek Destanı
- 8-Basat'ın Depegözü Öldürdüğü Destan

9-Begil Oğlu Emre'nin Destanı
10-Uşun Koca Oğlu Segrek'in Destanı
11-Salur Kazan'ın Oğlu Uruz'un Tutsaklıktan
çıkardığı Destan
12-İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek'in Öl-
düğü Destan

Vatikan nüshasında Korkut Ata şeklinde geç-
mektedir. Vatikan nüshasının başında **Dede
Korkut** adı bulunmaktadır... Girişten başka
altı hikâye vardır. Bunların beşi tamamdır.
Altıncı hikâyenin iki sayfası eksiktir. Vatikan
nüshası, Vatikan Kütüphanesi Türkçe kısmın-
da 102 numarada kayıtlıdır. Bu nüsha başka
bir risaleyle aynı ciltte bulunmaktadır. Vatikan
nüshası baştan başa hareketli bir nesih ile ya-
zılmış olup, her sahifede 13 satır vardır. Nüs-
hanın başlığı "Hikayet-i Oğuzname-i Kazan
Beg ve Gayri" adını taşımaktadır. Bu nüsha
hep nesir şeklinde yazılmış olmasına rağmen
bazı yerlerde manzum parçaların mısra bi-
timlerinde biraz açıklık bırakılmıştır. Vatikan
nüshası Dresden nüshasına göre çok kötü bir
nüshadır.

**Vatikan nüshası hikayeleri şöyle sıralanmak-
tadır.**

1-Hikayet-i Han Oğlu Buğaç Han
2-Hikayet-i Bamsı Beryik Böz Atlı
3-Hikayewt-i Salur Kazanun Evi Yağmalan-
dığıdır
4-Hikayet-i Kazan Begün Oğlu Uruz Han dut-
sak olduğudur
5-Hikayet-i Kazılık Koca Oğlu Yegenek Beg
6-Hikayet-i Taş Oğuz İç Oğuz'a Asi Olup Bey-
rek Vefatı

**Dresden ve Vatikan nüshalarının karşılaştı-
rılması**

Her iki nüshanın da 16. yüzyılda yazılmış ol-
duğu anlaşılmaktadır. Hikâyeler 15. Asrın
ikinci yarısında tespit edilmiştir. Nüshaların
yazısı, imlası, genel durumu ve böyle kitapla-
rın Oğuz destan geleneklerinin canlı olduğu,
yaşadığı zamanlarda yazılmış olduğunu; 16.
asrardan sonraya ait olamayacağını göstermek-
tedir. Dresden nüshasının 16. yüzyılın birinci
yarısında, yanlışları çok ve dili daha yeni olan
Vatikan nüshasının ise 16. yüzyılın ikinci yarı-
sında yazılmış olabileceğini düşünüyoruz.

Dresden nüshasında yalnız baş taraflarında
bazı sayfalar kısmen hareketlenmiş, eldeki fo-
toğraflara göre çok silik kalan bazen de yanlış
konulan bu hareketler belki de metne sonra-
dan ilave edilmiştir... Dresden nüshası esas
itibariyle harekesiz, dolgun, okunaklı, değiş-

meden aynı şekilde yazılmıştır. Bu durumu
ile 15. asrardan sonraki harekesiz yazı devrinin
ürünü olarak görülmüyor.

Vatikan nüshası baştan başa harekelidir. Fakat
bu hareketler çok yanlış, gelişigüzel olup, çok
yerde yazıyı tutmamaktadır. Vatikan nüshası-
nın da hareke devrinde değil, harekesiz devir-
de yazıldığı, sonradan zoraki hareketlenmeye
tabi tutulduğu anlaşılıyor. Vatikan nüshasıyla
Dresden nüshası arasında birçok kelime, iba-
re ve dil ayrılıkları vardır. Vatikan nüshasının
orijinalini elle çoğaltıp, günümüze ulaşmasını
sağlayan meslek sahibi zanaatkar önüne ge-
len nüshaya tam bağlı kalmamış, serbest bir
şekilde yazıları kendine göre değiştirmiştir.

Gerçekte Vatikan nüshası ile Dresden nü-
shası karşılaştırıldığında ortaya çıkan ip uçları
iki nüshanın birbirleriyle bağlantılı olduğu orta-
ya çıkmaktadır. **En azından bu iki nüshanın
ortak bir nüshaya dayandığını kabul etmek
gerekir.** Daha ileri giderek **Vatikan nüshası-
nın Dresden nüshasından alındığını söyleye-
biliriz.** Mesela **Dresden nüshasında** yazıları
elle yazıp çoğaltan kişinin kusuru yüzünden,
okunması ve anlaşılması güç olan kelimeleri
Vatikan nüshasının atlamış olduğunu görü-
yoruz. Bu bakımdan Vatikan nüshası Dresden
nüshasının güçlüklerini çözmeğe yardımcı
olamamaktadır. Ayrıca Dresden nüshasında-
ki anlaşılması kolay basit yanlışların Vatikan
nüshasında da aynı şekilde geçtiğini görüyo-
ruz.

Dede Korkut Hikayelerinin Niteliği

-Dede Korkut hikayeleri genel olarak birta-
kım mücadelelerin destanlarıdır. İki mücadele
Oğuzların kendi aralarında geçer.

Birisinde bir beyin oğlu olan, **Dirse Han oğlu
Boğaç** ile kendi adamları arasında, diğerin-
deyse **İç Oğuzlar, Taş Oğuzlar** karşılaşır. İki
hikâyede de mücadele tabiat ve insan üstü
kuvvetlere karşıdır. Birinde Deli Dumrul Az-
rail'in karşısına çıkar. Ötekinde Basat Depegöz
adındaki devi öldürür.

-Bunlar dışında kalan sekiz hikâyede de mü-
cadele Oğuz beyleriyle kuzeydeki ve batıdaki
kafirler arasında geçer. Düşmanların en bü-
yüğü **Şökli Melik**'tir. Diğer düşmanlar **Kara
Arslan Melik, Kara Tüken Melik, Arşun Oğlu
Direk Tekür** ve diğer melik ve tekürlerdir. Hi-
kâyeler genellikle Bayındır Han'ın veya Kazan
Bey'in ziyafetinde başlar. Olaylar tehlikeli saf-
halara ulaştığında hep Oğuz beylerinin üstün
gelmesiyle sona erer.

-Olayların geçtiği yerler Kuzey Doğu Anadolu ve Azerbaycan bölgeleridir. Burada sınırları açık bir şekilde belli olmayan Oğuz ülkesi vardır. Oğuzlar İç Oğuz ve Taş Oğuz (Üç Ok – Boz Ok) diye ikiye ayrılırlar. Dede Korkut akıl hocalarıdır. Oğuz kavminin bütün sıkıntılarını o çözer. Dede Korkut aynı zamanda ozandır. Mücadelelerin sonunda yapılan şenliklerde kopuz çalır, destanlar söyler.

-Hanları Bayındır olan Oğuzlar teşkilat bakımından beylerbeyi olan **Kazan Bey'e** bağlı çeşitli beylerin idaresindedir. Her beyin bir divanı vardır. Beylerin oğullarına genellikle baş kesip kan döktükten sonra beylik verilir. Bunun için azgın ve vahşi bir hayvan öldürmek yeter. Beylerin üç yüz, bey çocuklarının kırk yiğitlik maiyeti vardır. Divanlarda her beyin yeri rütbesine göre belirtilmiştir. Sancak beylerinin sayısı yirmi dördtür.

-Oğuzlar Müslümandır. Fakat din çok kuvvetli çok kuvvetli bir unsur olarak görünmez. Müslümanlık daha çok dışıdır. Zaten yaşadıkları çağ peygamberlerin çağıdır. Aralarında Büğdüz Emen peygamberi görmüş, Oğuz'da sahabeti olmuştur. Savaşta beyler daima önceden abdest alıp, iki rekât namaz kılarlar, Düşmana saldırırken **Görktü Muhammed'e** salavat getirirler. Savaş sonunda daima aldıkları kalelerin kiliselerini yıkıp, mescit yaparlar. Fakat öte yandan bol bol şarap ve kırmızı içtikleri görülür. At eti yerler. Savaşlarının hiçbirini din uğruna değildir. Düşmanlarını kafir diye anmakla beraber, onlarla mücadeleleri daima dünyevidir ve hiçbir kahraman din kahramanı değildir.

-Aile çok sağlam bir durumdadır. Esas olarak monogami (tek eşlilik) vardır. Ancak çok zor durumlarda birden fazla kadın alınabilmektedir. Bunun tek örneği Beyrek'in kendisini tutsak bulunduğu hisardan kaçıran Bayburt Bey'inin kızını almasıdır. Diğer durumlarda hiçbir zaman ikinci bir kadın almak hatıra gelmez. Karısından çocuğu olmayanlar bile bunu düşünmezler. Kadınlara çok saygı gösterilir. Gerekirse kocalarına akıl öğretirler.

-Ahlak çok kuvvetlidir. Yalan söz nedir bilmezler. Aralarında bir tek yalan söyleyen vardır. Onun adı da Yalancıoğludur. Namus için can verilir. Hikâyede hayat tarzı ise göçebe hayatıdır. Yazın yaylaya göçer, kışın ovaya inerler. Evlerin daha ziyade göçebe çadırı şeklinde olduğu anlaşılıyor. Başlıca varlıkları hayvanlardır. Başlıca hayvanlar at, deve ve koyundur.

-Çocuklarını zamanı gelince evlendirmek isterler. Bir çocuğa baş kesip, kan dökmekten ad takmazlar. Böyle hallerde ad takma işini Dede Korkut yapar. Nişanlanma yüzük takmak suretiyle olur. Düğünler yedi gün yedi gece veya kırk gün kırk gece sürer. Düğünde kadınlar ve erkekler ayrı ayrı yerlerde eğlenirler. Başlıca sazları kopuzdur. Savaşta davullar borular çalınır.

-Dede Korkut'ta insan tipi **alp tipidir**. İnsanda aranan vasfı kahramanlıktır. Kadınlarda bile bu tipe önem verilir. Kuvvet ve cesarete önem verilir. Beyliğin babadan oğula geçmesi bile kahramanlık göstermeye bağlıdır. Hikâyelerdeki tipler çok çetin insanlardır. Genel olarak abartılıdır. Yemeleri, içmeleri, uyumaları ve savaşmaları hep insan üstü bir durum gösterir. Kuvvetli bir aşk yoktur. Fakat, ana, baba, kardeş sevgisi çok kuvvetlidir. Erkeklerin de kadınların da çok kolay ağladıkları görülür. Ağlama tarzı da genel olarak feriat etme şeklindedir.

-Hikâyelerde tabiat büyük bir yer tutar. Bu tabiat canlı bir tabiattır. Akan suları, uçurumlu, karlı, sisli dağları, yeşil çimenleriyle canlı ve hareketli bir tabiat manzarası vardır. Göçebe psikolojisiyle tabiat öğeleri birer canlı gibi düşünülür. Dağa beddua edilir, sudan haber sorulur.

-Hikâyelerde en çok tekrarlanan unsurlardan biri de **"av"**dır. Ava çok önem verilir. Büyük hazırlıklar yapılır, gerektiğinde haftalık avlar yapılır.

-Dede Korkut hikâyelerinde tek bir kahraman etrafında toplanmadığı ve zincirleme bir bütün teşkil etmediği için bir **epope** değildir. Fakat hikâyeler birbirine bağlı ve manalı bir bütün oluşturmaktadır. Hikâyelerin büyük bir destandan bir epopeden ayrılmış olduğunu gözlemlemekteyiz. Hikâyelere ayrı ayrı geniş anlamıyla bir destan da diyemeyiz. Çünkü hikâyeler küçüktür. Fakat hikâyelerin esas karakteri **destanidir, epiktir**.

-Bu bakımdan kullanılacak en uygun tanım, **"destani hikâyedir**. Dede Korkut hikâyeleri için masal sözünü kullanmak ise hiç doğru değildir. Çünkü aslı esas olmayan, kahramanları isimsiz ve baştanbaşa uydurma, zamansız, mekânsız hikâyeler için kullanılan **"leğende" karşılığı olan masal kelimesinin Dede Korkut hikâyelerine uyacak hiçbir tarafı yoktur**. Dede Korkut hikâyeleri tam bir destan karakterinde olan, tarihi bir olaya dayanan, destan

tarzında yazılmış **kahramanlık menkabeleri**-dir. Hikayeler epope ile halk hikayeleri arasında bir yer tutar.

-Dede Korkut hikayelerinde **mensur** parçalarda (**düz yazı**) **manzumeye yakın (şiir)** ifadeler vardır. Düz yazıyla yazılmış olanları, şiir gibi yazılmış manzum parçalardan ayırmak mümkün değildir. **Dede Korkut nesrini yarı manzum hale getiren şey**, hikayelerin iç yapısı, şekil, muhteva ve tarihi belgeler ve Oğuz rivayetleriyle hikayelerin eski bir Oğuz destanından ayrılan, yeni bölümler eklenerek zamanla bağımsız hale gelen parçalar olmasındandır.

-Dede Korkut kitabındaki hikayelerinin üslubu **"style directe"** tarzında kahramanların ağzından anlatılır. Kahramanların sözleri olayları anlatan üçüncü şahıs tarafından hikâye edilmeyle **"aydur"** sözüyle doğrudan doğruya sahiplerine bırakılmaktadır. Çok hareketli olan bu hikayelerde şahıslar daima sahnede olduğu için eserin büyük bir kısmı bu konuşmalardan ibarettir. **"Aydur"** sözü böylelikle en çok geçen kelimelerden biridir. Ozan geleneğine göre bu heyecanlı konuşmalar daima manzum olduğu için kitap yarı yarıya manzum parçalarla doludur.

-Taşındıkları kahramanlık unsurları göçebe hayatıyla yakından ilgili tabiat ve hayvanlara

dayanan geniş ve canlı tasvir ve benzetmelerdir. Akıp giden bir coşkunluk ve yığıtçe edası bakımından canlı bir destan havası taşıyan bu parçaların kafiyeleri, hafif bir ses benzerliği verecek şekilde **yarım kafiyelidir. Manzumelerde vezin (ölçü) yoktur.** Fakat ölçüsüz bir mısra yapısı içinde bir **iç ahengi** meydana getirmiş, **meçhul sanatkâr** bu parçaların taşıdığı **içlilik ve sadeliği** ölçünün baskısından uzak tutarak, serbest nazmın (şiirin) çok başarılı örneklerini vermiştir.

-**Dede Korkut Kitabı'nda** bu manzum parçalara **"soy ve soylama"** denilmektedir. Böyle manzumeler söylemeye **"soyla"** deniliyordu. Aynı şekilde destan için **"boy"** ve destan söylemek için de **"boyla"** tabirleri kullanılmaktadır. Öyle anlaşıyor ki Oğuzlar arasında çok tutulan destanlara **"boy"**, bir destanın içindeki parçalara da **"soy"** denilmektedir. Dede Korkut hikayelerindeki manzume şeklinin Oğuz destanındaki şekillerle aynı olduğu ortaya çıkmaktadır. Kısaca Dede Korkut'taki manzume tarzı **"Oğuz Epope"** tarzıdır.

Kaynakça: Prof. Dr. Muharrem Ergin, Dede Korkut Kitabı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000./ Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 1, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2002.

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

کی پرد مرغی مکر با جنس خود
صحت ناجنس کورست و لحد

Kuş (bile) ancak kendi cinsinden olan kuşlarla uçar.

Kendi cinsinden olmayanla sohbet etmek âdeta mezara girmektir.

(Hz. Mevlânâ)

CAHİLLE SOHBET

Kuşlar nasıl kendi cinsi dışındakilerle uçup ötmez,

Kabir azabıdır; ârifler de cahillerle sohbet etmez.

(Ahmet Sevgi)